

A MINDENSÉG FELÉ

Fenyves Katalin – Vörös Kata (szerk.): A Mindenség megismerése.

Tanulmányok a 70 éves Gábor György tiszteletére.

Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem, Budapest, 2024. 443 oldal
<https://doi.org/10.70928/gaborgyorgy70.2024>

A köszöntő kötet mindig egy életpálya, egy korosztályi emlékezet, világlátás, korszakhoz kötött tudományos problémák együttesének lenyomata, kapcsolathálók tükröződése. Gábor György, az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem professzora előtt tisztelgő ünnepi kötetre mindez hatványozottan érvényes. A szerzők a tudományos élet és a felsőoktatás különböző intézményeiből, az irodalomtörténet, a művészettörténet, a társadalomtörténet és a filozófia területéről érkeztek. A kötet mottóját Vajda Mihály köszöntő sorai is adhatnák: az igazi zsidó az, aki csak az Örök-kévalónak engedelmeskedik.

Gábor György számos emlékezettörténeti és vallástörténeti írást szentelt a szentélynek, az ókori Izraelnek, a Szentföld emlékezettörténeti helyeinek. Tette ezt Pierre Nora és Maurice Halbwachs nyomán. A kötet első fejezete ezt a területet idézi meg. Arnold Eisent idézve mondhatjuk, hogy egy olyan témáról van szó, amely segít újra keretezni a mászkil zsidók számára a Szentföldhöz való viszonyt: a Szentföld egy ókori idillé válik, új kötődések között legitim ragaszkodást teremtve a szentírási idők földrajzi tájaihoz. Frölich Róbert, Karasszon István, Balázs Gábor – Komoróczy Sonja Ráhel, Zsengellér József, Tamási Balázs és Fényes Balázs írásai járják körül a Szentföld-képek kérdését, a zsidóság és a „vadság” (barbárság) bináris opozíciójában. Frölich Róbert a teremtetéstörténetet, mint a zsidó történelem origóját, vette alapul. Ennek vallási értelmezéseit veszi számba, célja viszont nagyon is modern, a 19–20. század emberének törekvését tükrözi: „beilleszteni azokat a modern kor gondolkodásmódjába”. Karasszon István a szöveg jelentésének létrehozójától történő függetlenedése mentén, új jelentések létrejöttét figyelembe véve, nyúlt a szentírási szöveghez, mint történeti interpretációhoz. Abszolón halálának hadtörténeti, stratégiai olvasatot adva mutat fel olyan lehetséges történeti szöveget, amelyet a recens olvasó újra tud értelmezni és be tud vonódni abba. Balázs Gábor és Komoróczy Szonja Ráhel a hierarchia és a tudáshoz való hozzáférés társadalmi kérdése felől értelmezi Rabbi Johánán és Rés Lákis történetét. A jeruzsálemi rabbinikus világra vonatkozó babiloni rabbinikus véleményt is felmutatnak benne. A szerzők olvasatában az adott hávrutá utólagos, későmodern értelmezéskísérlete is megjelenik. Zsengellér József a Szentély isteni eredetű tárgyainak szimbolikus sorsán keresztül mutatja be a deszakralizálást és Izrael pusztulását, a párhuzamos szöveg hagyományokat és az eszkatológikus várakozásokat. Tamási Balázs a relatív dualizmus jelenségét járja körül az i.e. 2. – i.sz. 1. század ókori szövegein keresztül, s bizonyítja, hogy a qumráni dualisztikus eszmék jelentősen eltérnek a héber Szentírás könyveinek eszmevilágától. Fényes Balázs a rabbinikus irodalomban mutatja be Dávid és Salamon vétkének említéseit: a bűn, a büntetés és a megtérés rabbinikus értelmezéseit.

„A bárka és utasai” tematikus egység Rugási Gyula, Boros Gábor, Borbély Gábor, Dobos Károly és Csorba László írásaival a modernitás és a szekuláris társadalom kialakulásának korai időszakára

reflektál Spinozától a Mortara-ügyig. A vallás elvei mentén szerveződő társadalom differenciálódása, az egyház és az állam szétválása, a vallásszabadság kérdése jelenik meg bennük.

„A diadalíven túl” című egységben Ludassy Mária, Peremiczky Szilvia és Fenyves Katalin írásai által a modern zsidót, a felvilágosodás hatását láthatjuk, azaz modern zsidó önértelmezéseket. A „Múltba zárt jelen” a hatalom, a modernitás, a hermeneutika és a társadalom filozófiai kérdéseit járja körül Gyenge Zoltán, Weiss János, Schwendtner Tibor és Valastyán Tamás tolmácsolásában.

Az ünnepeltnek a művészet és a társadalomtörténet határán mozgó, zsidókról szóló írásaihoz kapcsolódott Bacsó Béla, Rényi András, Basics Beatrix, Hajdu István és Toronyi Zsuzsanna művészettörténeti írása.

„A történelem tekintette” tematikus egységben a 20. századi zsidó társadalomtörténet, a többségi társadalom és a zsidóság viszonya jelenik meg Gyáni Gábor, Konrád Miklós, Karsai László, Molnár Judit és Vörös Kata tanulmányai által.

A szerző aktív közéleti szerepvállalására reflektáló cikkeket fog össze az „Abszolút tenger” című egység. Fazekas Csaba, Schweitzer Gábor, Bozóki András, Fleck Zoltán, Csepeli György, Örkény Antal és Grajczár István írásai recens és közelmúlthoz köthető társadalmi kérdésekről, történeti múlthoz való viszonyulásról és a politikum kérdéseiről szólnak. Laczkó Sándor szubjektív szócikk-folyama az ünnepelthez intézett gondolatainak ad formát. A tabula gratulatoria az akadémiai tudományosság és az egyetemi szféra széles körét hozza.

Glässer Norbert*

* ORCID: 0009-0007-9232-802X.